

ELŐSZÓ

Jelen kötet egy régi kutatási téma eredményeit foglalja össze, mivel már az egyetemi évek alatt foglalkoztatott a 18. század első felének jázsági egyháztörténete, összefüggésben a poroszlói Tisza-vidékre vonatkozó vizsgálataimmal. Bár a doktori értekezésem, majd annak publikált változata végül az egri püspökség 17. század végi újjászerveződését tárgyalta, több szempontból is jól kiegészítik egymást a most megjelenő munkával. Egyértelmű volt ugyanis, hogy a 17. század polgárháborús és háborús viszonyai, majd a 18. század első évtizedében a Rákóczi-szabadságharc nem tette lehetővé a plébániahálózat kiterjedt újjászervezését. Az 1711 utáni időszakra viszont örömtelien megnőtt az Egri Főegyházmegyei Levéltárban fennmaradt források köre, ám az egri érsekség megalapításának (1804) következményeképpen az egykori hatalmas püspöki egyházmegye iratanyaga részben a két kiszakított püspökség levéltárába (Kassa és Szatmárnémeti) került. Így egy átfogó, az egész egyházmegyére vonatkozó vizsgálat még további kutatásokat igényel majd. A Jászkunság viszont jól körülhatárolható régióként lehetőséget biztosított arra, hogy már a 18. század forrásbőségén, mégis lokális keretek között vizsgáljam meg az egyházigazgatás alsó szintjének újjászervezését. Ez tehát egyszerre tud támaszkodni a 17. század végével foglalkozó kötet eredményeire, és folytatni azt, ugyanakkor regionális megközelítésű előkép egy majdani munkához, amelyben átfogóan vizsgálnám az egri püspökség 1699–1761 közötti történetét. A Jászkunság egyháztörténeti kutatása azonban már ki is lép az egri egyházmegye keretei közül, mivel egy adott régión belül lehetőséget biztosít összehasonlításra, párhuzamos folyamatok feltárására a váci (Kiskunság) és az egri (Jászság, Nagykunság) püspökségek viszonylatában.

A kötet elkészülésében nagyon sokan voltak segítségemre. Elsősorban is hálásan köszönöm az MTA BTK Lendület Hosszú reformáció Kelet-Európában 1500–1800 kutatócsoportnak és vezetőjének, Tóth Zsombornak, hogy lehetővé tették és mindvégig támogatták a kézirat elkészültét és a könyv megjelenését. Köszönet a közös gondolkodásért és a megfogalmazott észrevételekért a 18. századi alsópapság világának megértésében az MTA–ELTE Lendület Történeti Folklorisztikai Kutatócsoportnak. Rengeteget segített a Helytartótanács iratanyagának használatában és más jázsági anyagok felkutatásában Kulcsár Krisztina, a Magyar Nemzeti Levéltár Országos Levéltárának főlevéltárosa, akinek nagy hálával tartozom. Bó évtizeddel ezelőtt Cseh Géza, a Ma-

gyar Nemzeti Levéltár Jász-Nagykun-Szolnok Megyei Levéltárának főlevéltárosa önzetlenül rendelkezésemre bocsátotta a Német Lovagrend bécsi levéltárából származó fénymásolatait, ezzel teljesen új forrásokra felhívva a figyelmemet, köszönet érte. A másolatokhoz való hozzájárulásban nagy segítségemre volt Pászto Gergő, levéltár szakos egyetemi évfolyamtársam, aki a szolnoki levéltárban kezdett el dolgozni, de tragikusan korán hagyott itt bennünket, e kötettel rá is emlékezni kívánok.

Minden felkeresett közgyűjtemény, így az Egri Főegyházmegyei Levéltár, a Magyar Nemzeti Levéltár Országos Levéltára, a Magyar Nemzeti Levéltár Jász-Nagykun-Szolnok Megyei Levéltára, az Österreichisches Staatsarchiv, a Deutschordens Zentralarchiv, a bécsi magyar levéltári delegáció, a Primási Levéltár, a Magyar Ferences Könyvtár és Levéltár és a Váci Püspöki és Káptalani Levéltár munkatársai is önzetlenül segítettek, mindannyiuknak óriási köszönettel tartozom. A bécsi kutatásaimat a Stipendienstiftung der Republik Österreich (2011/2012) és a Collegium Hungaricum ösztöndíja (2014) keretében végeztem, támogatásukat ezúton is ismét köszönöm!

Nem utolsósorban pedig köszönöm családom támogatását, hogy türelemmel voltak gyakori, térben és időben távoli utazásaim iránt. Végezetül szeretnék röviden megemlékezni nemcsak saját jászapáti őseimről, hanem minden redemptus és irredemptus jászról és kunról, akik 275 éve rendkívüli áldozatvállalásukkal hozzájárultak a redempcióhoz, a Jászkunság földesúri hatalom alól való felszabadításához és kiváltságaik visszaszerzéséhez. Ajánlom ezt a könyvet az ő emléküknél, leszármazottaiknak és mindenki másnak pedig olvasásra.

Budapest, 2020. május 6.

Mihalik Béla Vilmos

